

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפס"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

ויגש

גליון יד (תעג)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראי עוועניו • ברוקלין, ניו יארק

שנת העיבור, תהא שנת משיח טובה, שנת תשמט ידיך

מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצמח צדק

שמונים ושש שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

ב"ה. עש"ק פ' ויגש שנת תשמט ידיך.

תוכן הענינים

שיחות

למה אין אסרו חג על חנוכה..... ד

לקוטי שיחות

הנס ד"טמאים ביד טהורים"..... ה

חסידות

הערה בתו"א פ' מקץ..... ו
מהו מקורו של הרמב"ם שחנוכה הם ימי שמחה..... ו

פשוטו של מקרא

להבין הנהגת יוסף עם אחיו..... ז
בפרש"י ד"ה רב עוד (מה, כח)..... ט
בפירוש תיבת "נא"..... יא

נגלה

בענין כפילת תיבת "אני ה' אלקיכם" כשקוראים ק"ש..... יג

שונות

הערות לתו"א פרשתינו..... טו
הערה בספר תולדות חב"ד בארה"ק..... טז

היום יום

הערות בלוח היום יום..... כה

ש ל ח ו ת

א. בענין מה שיש לעיין במה שאין אנו עושין אסרו חג לימי החנוכה.

הנה הטעם לאסרו חג הוא, על שם הכתוב: אסרו חג בעבתים, שדרשו: כל העושה איסרו לחג - אגודה לחג ביום של מחרתו - באכילה ושתיה מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן, שנאמר: אסרו חג בעבותים - בהמות עבות ושמנות - עד קרנות המזבח.

נמצא דגדר של איסרו חג הוא אגודה לחג באכילה ושתל, ובמה דברים אמורים, כשיש לעיקר החג חיוב לאכול ולשתות, אבל בחנוכה כבר נפסק הדין בשו"ע סי' תר"ע ס"ב דריבוי הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות, שלא קבעום למשתה ושמחה. (ומ"ש רמ"א שם דיש קצת מצוה בריבוי הסעודות מטעם חנוכה המזבח, הנה ע"ז לא נקבע עיקר היו"ט דחנוכה), ולפ"ז אין מקום לעשות לחנוכה אגודה באכילה ושתל.

ויש לעיין בזה לדעת הרמב"ם ודו"ק.

ועיין שו"ע אדה"ז סי' תכ"ט סי"ז וז"ל: "ואין מתענין (באו"ח) . . . ואיסור זה אינו אלא מנהג, אבל מעיקר הדין אין איסור כלל להתענות בו, אלא שהמונע הרי זה משובח".

ועיין בהוס' של ר' נחמל' מדובראונא ז"ל שם סי' תר"ע סי"ז דביום שלאחר חנוכה הכל שרי מדינה (דהיינו להתענות), ומ"מ טוב למנוע מלגזור בו תענית, דיבור אם אין בו צורך כ"כ. עי"ש.

הת' ארי' לייב ליבערמאן
- תות"ל 770 -

ל ק ו ט י ש י ח ז ת

ב. בענין מה שמכואר בלקו"ש חנוכה ש.ז. מסרת "טמאים ביד טהורים וכו'" שקאי על בני"י, יש להעיר משער יששכר מאמרי חדש כסלו וטבת סע"א (ע' כח) וז"ל:

עוד י"ל בזה דהנה יש לדקדק טובא כמו שכתבנו מ"ש מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים (וזהו נס גדול באמת. אכן) טמאים ביד טהורים. קשה לכאורה מה נס הוא זה ממ"נ דאם היו הטמאים הרוב ואעפ"כ נצחום הכהנים הטהורים הלא זה כבר אמר "רבים ביד מעטים", ואם היו הטמאים המיעוט א"כ אינו נס כשנצחו הרוב הטהורים את הטמאים וכן קשה על רשעים ביד צדיקים וכו' כנ"ל וכן מ"ש זדים ביד עוסקי תורתך. לא שייך לומר לגבי נכרים (היונים) הזדים שהם נגד עוסקי תורתך הלא נכרי אסור ללמוד תורה ולא עשה כן לכל גוי ומשפטים כל ידעום ומה זה חסרון לגבם אם אינם "עוסקי תורתך" וגם מה שייך לומר על נכרים **לשון טמאים וכי יש ערלים טהורים** הלא גם לאחר מותם אינם מטמאים מדאו' כלל וכבהמת נדמו ול"ש אצלם טומאה וטהרה א"י **י"ל דקאי על רשעי בני"י שהי'** הדור פרוץ כ"כ שנטו אחרי היונים וזהו הי' הנס שעמדו המיעוט בני חשמונאי נגד היונים הרשעים הרבים וגם הרוב מבני"י שהי' דור פרוץ כשחז"ל בסנהדרין מעשה בא' שרכב על הסוס בשבת וסקלוהו בימי חשמונאים מפני שהי' הדור פרוץ כ"כ ונמשכו אחרי קלות ומינות היונים (וכמ"ש בבני"ש בכמה דוכתי) **ועל רשעי ישראל שייך לומר טמאים ביד טהורים** וגם זדים ביד עוסקי תורתך המה הכהנים החשמונאים וא"כ הכל למבין וגם בפשטות הדברים. ע"כ.

הרב שמואל ראזין

- לונדון אנגלי' -

ח ס י ד ו ת

ג. בתו"א מקץ דף ל' ע"א בשו"ה כמ"ש. צריך להבין.

לכאור' המשך הדברים. (אגב יש שם טעות הדפוס, שהנקודה היא יתירה, כי זהו פסוק א' הן על כפים חקותיך ויצו עליו כמפגיע ואז מובן הפשט וההמשך, כדלקמן. ואגב, בתורה אור יש הרבה שגיאות כאלו, או במקום המשך א', מתחיל אות חדש או יש נקודה המפסקת עוד יש שם טעות בהמראי מקומות שרשום שהפסוק הוא איוב לו ב' וצ"ל לו ל"ב).

והביאור הוא שמפרש על כפים כסה אור שהם עננים, וכפרש"י בפל' הב' וכמו שהוא הפל' בהפסוק השני' באיוב. ומפרש "על" פירוש למעלה והיינו "על" העננים, והפל' באיוב שיש כיסוי על העננים ועל "מפגיע" מגלה האור. וכן כאן ע"י הקנה קול (שמעורר הכוונה) דתפלה מגלה "פרעה" הגלילי אור, ויתן הכוס "על" "כף" "פרעה". ולכאור' "שאינו" מפרש כוס ל' כיסוי.

הרב משה לברטוב
- תושב השכונה -

ד. במאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' קי וז"ל:
וכמ"ש ברמב"ם שאין עונג ושמחה כעונג משיבת הנפש כהתרת הספיקות. ובהערה לשם מציין לשו"ת הרמ"א ס"ה בתחלתו. ולהעיר משער יששכר סקל"ו (ע' מח) וז"ל:

מ"ש הרמב"ם דחנוכה הם ימי שמחה מה שאין לזה מקור בגמ' ועל"ל מ"ש לעיל במאמרינו (אות א' כ"ח ל"ב) וי"ל עוד ברמז לאשר עיקר החנוכה נוסד על האמונה כמ"ש בבני"ש ובדרכי אמונה ובשארל סה"ק וזהו הסרת דיעות נפסדות ומינות של היונים הארוכים בעלי החכמה יונית הפלוסופות ע"כ בהסרת דיעות הספיקות כמ"ש בספרים על וטמאו כל השמנים שמן רומז לחכמה היינו מה שהל' על ידם בלבול דיעות הטמאות והספיקות בתוך מוחי בני"ש וכאשר נתבטלו היונים ודיעותם וע"כ הרמב"ם לשיטתו שכ' אין שמחה כשמחת התרת הספיקות ע"כ שפיר קרא לחנוכה ימי

שמחה ע"י התרת הספיקות כנז'. עכ"ל.

ומי שיודע מקומו של לשון הרמב"ם הנ"ל מטובו
לפרסמו בקובצים הבאים.
הרב שמואל ראזין
- לונדון אנגלי' -

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

ה. בפרשת מקץ ובפרשתינו מסופר באריכות אודות פגישת יוסף עם אחיו, ויש בסיפור זה כמה דברים שלכאורה צריכים ביאור והבנה על כל פנים לפי פשטות הדברים:

(א) למה גרם יוסף כל כך **צער** לאחיו עד שהתודע להם.

ואפילו אם נתרץ שכוונת יוסף הי' בודאי לטובה, דהיינו כדי לעוררם לתשובה, ולמרק עונם ביסורים שגרם להם וכו', או איזה כוונה טובה אחרת, הנה נוסף לזה, שהי' לו לרש"י לתרץ זה או כעין זה (או איזה תירוץ) (ועל דרך שפירש רש"י בפרשת בראשית ד"ה ותתן גם לאישה (ג, ו) **כוונת** חוה, ובתחילת פרשת נח **כוונת** הקב"ה בבנין התיבה, ובפרשת לך לך ד"ה ויבא הפליט (יד, יג) **כוונת** עוג שבא להגיד לאברהם שנשבה לוט, ובפרשת ויצא ד"ה ותגנב רחל את התרפים (לא, יט) **כוונת** רחל שגנבה התרפים, של יוסף עם אחיו מפרש רש"י גם כן בפרשת מקץ בד"ה את שמעון (מב, כד) **כוונת** יוסף שאסר דוקא שמעון במשמר וכן בסוף פרשת מקץ בד"ה בגדול החל (מד, יב) **כוונת** האיש שרדף אחרי האחים למה החל בגדול ולכאורה מאי שנא הכא) הנה עוד אינו מובן שהרי מצינו שגרם יוסף צער בהנהגה שלו גם ליעקב **אביו** במה שאמר לאחיו שלא יבואו אליו בלתי בנימין, ובודאי גרם עזיבת בנימין צער ליעקב כדמשמע מפשטות הכתובים, וכן במה שאסר את שמעון במשמר ולא בא בחזרה עם אחיו גרם זה גם כן צער ליעקב, וכמו שנאמר בפרשת מקץ (מב, לו): ..ושמעון איננו ואת בנימין תקחו עלי היו כלנה.

וכי לא ידע יוסף שיגרום הנהגה זו שלו גם צער ליעקב אביו, ומי התיר לו זה.

ועוד זה שנאמר בסוף פרשת מקץ: "...האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהי' לי עבד וגו' שכוונתו הי' רק לבנימין ובודאי גרם זה פחד וצער לבנימין.

ובמה חטא בנימין שנגרם לו צער ופחד זה בכוונה על ידי יוסף.

ועוד, רש"י פירש בפרשת מקץ בד"ה את שמעון (מב, כד): הוא השליכו לבור הוא שאמר ללוי הנה בעל החלומות הלזה בא, עכ"ל.

הרי ששמעון הי' לו "חלק גדול" במכירת יוסף.

ולכאורה אם כוונת יוסף הי' לעורר הרגש של תשובה או למרק עונם של השבטים (וכמו ששמע גם לכאורה מפירש"י זו) הי' לו לעשות כן בעיקר לשמעון, ולמעשה מפרש רש"י (שם) בד"ה ויאסר אתו לעיניהם: לא אסרו אלא לעיניהם וכיון שיצאו הוציאו והאכילו והקשהו.

(ב) בסוף פרשת מקץ (מד, א) מסופר שיוסף אמר לאשר על ביתו, "ושם כסף איש בפי אמתחתו".

ואם כן, למה לא טען יהודה (כשיוסף רצה ליקח בנימין לעבד כשנמצא הגביע באמתחתו, וכן עד"ז, להאיש שרדף אחריהם "ואמר גם" (מד, י) "גם עתה כדבריתכם", ופירש"י שם: "עשרה שנמצאת גניבה ביד אחד מהם כולם נתפשים וכו'") "הרי כלנו גנבים" שהרי גנבנו הכסף ששלמנו בשביל התבואה, ולמה אתה רוצה ליקח דוקא בנימין לעבד.

ואם תאמר שלא הי' זה גניבה אלא מתנה" שמי שהוא נתן זה באמתחתינו בלי ידיעתינו.

הרי גם אתה מודה שהי' כאן מי שהוא שנתן הכסף באמתחתינו, ולמה לא נאמר שאתו איש נתן הגביע באמתחת בנימין בלי ידיעתו.

ובכלל צריך להבין, מה ה' כוונת יוסף להשיב הכסף באמתחת השבטים, הרי זה **מכחיש** (עכ"פ) הטענה **שדוקא** בנימין ה' גנב, ואדרבה זה נותן מקום לומר שלא ה' גנב, כנ"ל.

ואם כוונתו ה' לתת להם כסף זה במתנה, למה לא המתין עד שהתודע להם, וה' יכול אז ליתן להם כל הכסף שרצה **פנים אל פנים**, שהרי ידע שיחזרו אליו.

ג) איך אמר יהודה בסוף פרשת מקץ: ...הננו עבדים לאדני גם אנחנו גם אשר נמצא הגביע בידו, והרי "ערב את הנער" "ונפשו קשורה בנפשו", ומפשטות הכתובים משמע שהסכים בזה באמת.

ולמה לא ה' **הגשת** יהודה בדבריו **הקשים** (כמסופר בפרשתינו), **תיכף ומיד** כשהבין רצונו של יוסף, למה הסכים **לכתחילה** שכולם יהיו עבדים והרי כנ"ל "ערב את הנער" "ונפשו קשורה בנפשו".

ואיזה "נחמה" הוא זה **שגם** כולם יהיו עבדים, הרי סוף כל סוף לא יחזור בנימין ליעקב שאמר "עכשיו כשהוא **אצלי** אני מתנחם בו על אמו ועל אחיו" - רש"י ד"ה וקרהו אסון (מד, כט).

והגם שכולם יהיו **ביחד** הוא **יותר טוב** מאם בנימין ה' נשאר לבדו, אבל כנ"ל, הרי סוף כל סוף לא יחזור בנימין ליעקב, והרי זה ה' **עיקר** טענת יהודה ליוסף, שבנימין **צריך להיות אצל יעקב**, ואם כן איך הסכים **לאיזה פשרה**, שלא נתמלא בזה הפשרה טענתו (שטען בפרשתינו) **כלל**.

*

ו. בפירש"י ד"ה רב עוד (מה, כח): רב לי עוד שמחה וחדוה הואיל ועוד יוסף בני ח'י, עכ"ל.

וצריך להבין:

א) ממה שרש"י העתיק גם תיבת "עוד" מן הכתוב משמע לכאורה שמפרש תיבה זו מלשון "הוספה" (בשמחה), דהיינו

שתיבת "עוד" **נמשך** אחר תיבת "רב".

אבל מזה שרש"י ממשיך בפירושו: הואיל **ועוד** יוסף בני חיל, משמע שתיבת "עוד" אינו **נמשך למעלה** (אחר תיבת "רב"), אלא **למטה** ("עוד יוסף בני חיל").

ולכאורה יש הפרש בפירוש תיבת "עוד" אם נמשך למעלה או למטה, שאם נמשך למעלה הפירוש של "עוד" הוא מלשון "הוספה", ואם נמשך למטה הפירוש של "עוד" הוא "עדיין".

והאיך מפרש רש"י תיבה **אחת** בפסוק שנמשך בין למעלה ובין למטה ושלפי זה נמצא שיש לתיבה זו שני פירושים **שונים**.

ולכאורה היל' לו לפרש או: "רב לי שמחה וחדוה הואיל **ועוד** יוסף בני חיל", ופי זה לא היל' לו להעתיק תיבת "עוד" מן הכתוב.

או: "רב לי **עוד** שמחה וחדוה הואיל ויוסף בני חיל".

ב) לפי מה שרש"י פירש: "רב לי **עוד** שמחה וחדוה", שלפי פירוש זה הפירוש של "עוד" הוא לכאורה מלשון "הוספה", צריך להבין:

ענין בפירש"י ד"ה ויבך על צואריו **עוד** (מו, כט): לשון הרבות בכי' וכן (איוב לד) כי לא על איש ישים עוד לשון רבו הוא וכו', עכ"ל.

ולמה לא פירש על דרך זה בפסוק דידן: "לשון הרבות שמחה", ולכאורה גם כאן היל' לו להביא ראי' שעוד לשון הוספה וריבוי.

ועוד מהו **הכפל** לשון ברש"י: "שמחה וחדוה".

ואולי יכולים לתרץ זה, שהיות שבפסוק נאמר לא רק "רב" אלא "עוד", לכן מפרש רש"י **שבהוספה** להשמחה היל' גם חדוה.

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

ז. א. בפירוש תיבת "נא" שבמקרא - יש לעיין:

תיבת נא מופיעה בחומש למעלה ממאה פעמים (כמצויין בקונקורדנציה), ואעפ"כ, **בשמונה** מקומות בלבד מפרש רש"י "נא" לשון **בקשה** (והם: וירא יט, יח. שם כב, ב. וישב לח, כה. שם מ, יד. בא יב, א. בהעלותך יו"ד, לא. שם יב, ו. ואתחנן ג, כה).

ולכאורה י"ל שבכל המקומות שבהם סתם רש"י ולא פירש לשון בקשה - אין זה לשון בקשה, אלא לשון **עתה**, כפירוש התרגום: "כען"¹.

וכן כתב השפ"ח על פירוש רש"י "אעברה נא" (ואתחנן ג, כה), "אין נא אלא לשון בקשה" - "כלומר, נא האמור כאן, אבל שאר נא שבתורה² פירוש **עתה**". ועד"ז כתב הרא"ם בפירוש רש"י "קח נא את בנך" (וירא כב, ב), "אין נא אלא לשון בקשה" - "אינו רוצה לומר אין נא **בכל מקום** אלא לשון בקשה, שהרי מצינו **בכמה מקומות** נא **שאינו** לשון בקשה, אלא הכי פירושא, אין נא **האמור פה** אלא לשון בקשה, דאל"כ נא למה לי".

ועל זה סמכו כמה מלמדים שמתרגמים בכל המקומות שסתם רש"י - "נא", "**יעצט**" (עכשיו).

ולפענ"ד ההיפך הוא הנכון, שברוב המקומות פירוש תיבת "נא" הוא לשון **בקשה**, (מלבד מקומות אחדים שהפירוש הוא **עתה**), ורש"י אינו צריך לפרש מכיון שלומד עם בן חמש **שמדבר ויודע לשון הקודש** ורק במקומות אחדים צריך רש"י לפרש לשון בקשה, בגלל קושי מסויים שבפסוק זה, כדלקמן.

(1) אף שהתרגום מפרש "כען" גם במקומות שרש"י מפרש לשון **בקשה**, הילינו, שהתרגום **פליג על רש"י** בפירוש "נא".

(2) כלומר, מלבד אלו שמפרש רש"י לשון בקשה כמו כאן. וצע"ק מדוע כותב זה בפ' ואתחנן, המקום **השמיני** שבו מפרש רש"י לשון בקשה.

ב. לכל לראש, אביא ראי' מפסוק שבו לא מפרש רש"י על אתר לשון בקשה, ואעפ"כ, בפרשיות שלאח"ז מביאו רש"י בפשיטות כראי' לענין אחר:

על הפסוק "ותדבר מרים גו'" (בהעלותך יב, א) מפרש רש"י: "אין דיבור בכל מקום אלא ל' קשה . . ואין אמירה בכל מקום אלא ל' תחנונים. וכן הוא אומר ויאמר אל נא אחי תרעו (וירא יט, ז), ויאמר שמעו נא דברי, כל נא לשון בקשה".

ולכאורה: מדוע לא פירש רש"י. נא לשון בקשה על הפסוק "ויאמר אל נא אחי תרעו" - שמקומו לפני הפסוק שבו מפרש רש"י לראשונה "נא לשון בקשה" (שם, יח)?

והתירוץ - בפשטות: רש"י אינו צריך לפרש ש"וויאמר אל נא אחי תרעו" הוא לשון בקשה, מכיון שהבן חמש יודע זה מעצמו, ועד כדי כך פשוט הדבר, שמזה מוכיח רש"י שאין אמירה בכל מקום אלא לשון תחנונים דמכיון ש"נא" הוא בודאי לשון בקשה, לכן, "ויאמר גו' נא" הוא לשון תחנונים.

ואעפ"כ יש מקומות שבהם צריך רש"י לפרש נא לשון בקשה - בגלל הקושי שבפסוק, ובלשונו של הרא"ם: "נא למה לי" וכיו"ב. ועד, שבכ"מ צריך רש"י לפרש גם תוכנה של הבקשה" ולדוגמא: "קח נא את בנך", "בבקשה ממך עמוד לי בזה הנסיון כו'". "הכר נא, הכר נא בוראך ואל תאבד שלש נפשות" (וישב לח, כה), ועוד.

ג. אמנם, יש מקומות בודדים שבהם הפירוש "נא" הוא עתה, עכשיו:

על הפסוק "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את" (לך לך יב, יא) מפרש רש"י: "הגיע השעה שיש לדאוג על לפיך. ידעתי זה ימים רבים כי יפת מראה את, ועכשיו אנו באים וכו'". ודומה לו הנה נא אדני סורו נא".

וכתב בספר הזכרון: "אל תתמה על מה שאנו מפרשים "הנה נא" בפ"ע ו"ידעתי" בפ"ע, ו"נא" לשון עתה, שכבר נמצא כיו"ב, הנה נא אדני סורו נא שאין "נא" הראשון לשון בקשה, שמה טעם "נא" שתל פעמים, אלא ר"ל הנה עתה

אתם אדוני (כיון שעברתם עלי, וא"כ) סורו נא (בבקשה) ולינו".

וכן כתב החזקוני: "שני נא אלו אינן כשאר נא שבמקרא שפירושו לשון בקשה, ושני נא אלו פל' לשון עכשו³".

ונמצא, שבתלבת "נא" - שני פרושים:

לשון בקשה, ולשון עכשו.

ועפ"ז, יש לפרש בכל מקום בהתאם לתוכן הענין.

(וכמו תלבת "חמרא" - שלפעמים פירושה לין, ולפעמים פירושה חמור; הדבר תלוי במקומו של ה"חמרא").

וברוב המקומות מתאים יותר הפירוש לשון בקשה, כפשוט.

הרב דוד פלדמן

- ממניחי שיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א -

נ ג ל ה

ח. בשו"ע אדה"ז או"ח סימן ס"א ס"ג מובא הדין שבק"ש יש רמ"ה תלבות וכדי להשלים לרמ"ח תלבות כנגד איבריין של אדם נוהגין שהש"ץ חוזר ואומר ה' אלקיכם אמת בקול רם ובזה כל אדם יוצא הואיל ושמעין מפלו של ש"ץ ג' תלבות אלו.

3) וראה גם פל' הרא"ם (שהובא לעיל) - "מצינו בכמה מקומות נא שאינו לשון בקשה".

ומ"ש השפ"ח "שאר נא שבתורה פירוש עתה" - הרי לשונו צ"ע בלאה"כ, מכיון שמפורש ברש"י בכ"מ אין נא אלא לשון בקשה.

בדין זה יש להעיר כמה הערות נחוצות ומהם:

(א) כשמתפללים בביהכנ"ס גדול ואינו שומע הש"ץ כשחוזר ואומר ג' תיבות אלו, יש להסתפק אם יוצא או לא. לפני כמה שנים שאלתי א' מחברי הבד"ץ לחוו"ד ואמר לי שלכאורה נראה שאינו יוצא.

ולפ"ז כשיש ספק אם ישמע הש"ץ או לא, לכאורה למנהגינו שיחיד המתפלל כופל את התיבות אני ה' אלקיכם, כשמגיעים קרוב לסוף הק"ש (קודם תיבות אני ה' אלקיכם) יש להמתין עד שהש"ץ יאמר בקול רם ה' אלקיכם אמת ואז אם שמע הכפלת הש"ץ יסיים הק"ש ואם לא שמע יכפול תיבות אני ה' אלקיכם קודם אמירת תיבת אמת.

(ב) אם, שומעים ע"י רם קול את הש"ץ המתפלל במקום אחר (בלי להכנס בהשאלה אם זה נחשב לצירוף מנין ולש"ץ וכו' וכו') לכאורה ברור שכל יחיד ויחיד (למנהגינו הנ"ל) צריך לכפול תיבות אני ה' אלקיכם שאף אם מותר לענות אמן וקדושה וכו' וכו' בכגון דא, לכאורה בנוגע לשמיעת תיבות ה' אלקיכם אמת ה"ז כמו שמיעת המגילה והבדלה דרך טלפון שאינו יוצא. (רק אם נאמר שבכלל מציאות כזו הוה צירוף מנין וגם אין צורך בשמיעת ג' תיבות הנ"ל ע"י הש"ץ כמו שחקרנו בסעיף א', אז אין צורך בהכפלת אני ה' אלקיכם).

(ג) לשיטת אדה"ז (ועוד פוסקים) שהש"ץ כופל תיבות ה' אלקיכם אמת ולא רק מסיים בקול רם תיבות אלו (ראה השיטות בשו"ע ובנ"כ שם) מהו הדין בש"ץ שאינו כופל התיבות רק מסיים בקול רם ג' תיבות אלו, אם מוציא בזה הרמ"ח תיבות או לא. וגם בזה שאלתי לפני כמה שנים א' מחברי הבד"ץ ואמר לי שלכאורה אינו יוצא וה"ז כמו ש"ץ שאמר בקול רם ג' תיבות אחרות בק"ש (שלא כתקנת תיבות. ופ"ז אם רואים ש"ץ שמתפלל ואינו ברור אם בקי הוא בהלכות ש"ץ (ראה בכה"ח ס"ק יג) אפשר שכדאי לכפול תיבות אני ה' אלקיכם שאולי הוא רק מסיים בקול רם תיבות ה' אלקיכם אמת, ואינו מכפילם.

הרב משה מאיר שמואל גלוצקאווסקי

- תושב השכונה -

ש ו נ ו ת

הערות לתו"א פרשתינו

ט.

מג, ג ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני וגו' הנה כתיב קורות בתינו ארזים. מפ' ויחי תקס"ה על חנוכת הבית. הנחת הר"מ בן אדה"ז נדפס בשלימותו בסה"מ תקס"ה ע' קמב. הנחת אדמו"ר האמצעי נדפס שם בתור נוסחא שני'.

ובאוה"ת כרך ו' ע' 2300 שנמצא בבוך וישב - ויחי פט, א ובגוכתי"ק הצ"צ ונרשם עליו: תקס"ה, בקיצור נדפס שם תשח, א. וברשימת מאמרי תקס"ה שבסוף סה"מ תקס"ה ע' א' קי (הע' 27) בבוך 854 (פ.ב.א) צילום כ"ק אדמו"ר הצ"צ (מהדו"ק מתו"א) תקס"ה וכנראה היינו הך.

לשינוי מס' העמודים (אם אינו ט"ס) יש להעיר ממ"ש באוה"ת שם ע' 2300 ש"מספר הדפים מתחיל מדף סח עד דף קכד, ויש עוד מספר (נרשם מלמעלה מהנ"ל) דף נד עד דף קכא".

מד, ב וילקט יוסף מש"פ וארא תקס"ה בסעודה, הנחת הר"מ בן אדה"ז, נדפס בסה"מ תקס"ה ע' קצז (בתוך ד"ה להבין מ"ש באחיו של יוסף המתחיל שם ע' קצב)

וכנראה שגם זה נמצא בבוך וישב - ויחי הנ"ל (ובאוה"ת הנ"ל כרך ו' תתשיג, ב נדפס קיצור) ועפ"ז יש לתקן בתיאור קצר שבאוה"ת הנ"ל ע' 2300.

ובבוך וישב - ויחי הנ"ל נמצא גם תחלת המאמר סה"מ תקס"ה ע' קצב - קצד (שו"ה דתיקון וד"ל), ע' קצו (שו"ה שארית) - קצז אוה"ת כרך ו' תתשב, א - תתשג, א.

שם ע' קצד (שו"ה דתיקון) וז"ש וילקט יוסף את כל הכסף - ע' קצו (שו"ה ולהחיות לכם - לפליטה גדולה) אוה"ת שם תתשב, ב - תתשט, ב.

מד, ב ולתוספת ביאור במש"ל ע"פ ויגש כו' נדפס בשינויים קלים בעבודת הלוי ליקוטים פו, א ושם מתחיל: מהרה ישמע בערי יהודה.

נו"א (הנחת אדמו"ר האמצעי) נדפס בסידור קלח, ב
נאמר בש"פ נשא תקס"ז על חתונת בת אדמו"ר האמצעי עם
נכד הרלו"ל מברדיטשוב בזלאבין, וראה מ"ש בגליון דפ'
ויחיל תשמ"ו.

הת' יוסף יצחק קעלער
- תות"ל 770 -

ל. בהמבוא לספר תולדות חב"ד בארה"ק מאריך העורך
בעמודים 25-20 לברר איך ומתי נתמנה כ"ק אדה"ז להיות
מנהיגה של עדת החסידים* ברוסיה הלבנה וליטא, ומסיק
שלאחר שנסע הרמ"מ מוילטבסק לארה"ק בקיץ תקל"ז נשאר
כ"ק אדה"ז "לפקח בטובת אנ"ש בגו"ר", ובשנת תקמ"ב
הכתיר הרמ"מ את שלשת הצדיקים כ"ק אדה"ז, ר' ישראל
מפולוצק ור' ישכר בער מליובאוויטש למנהיגי החסידים,
בין השנים תקמ"ב-תקמ"ד נסתלק הר"י מפולוצק ואח"כ בין
השנים תקמ"ד-תקמ"ו כפף הר"י מליובאוויטש את עצמו לכ"ק
אדה"ז ונשאר כ"ק אדה"ז כמנהיגה הבלעדי של עדת
החסידים.

הנה העורך לא מבאר מה היל' בין השנים תקל"ז שאז
נסע הרמ"מ לארה"ק לשנת תקמ"ה שאז נתמנה כ"ק אדה"ז
למנהיג החסידים ביחד עם הר"י מפולוצק והר"י ב
מליובאוויטש, העורך כותב שמסגנון הלשון בבית רבלי¹
נראה שהחלטת כ"ק אדה"ז להשאר ברוסיה היל' "לפקח בטובת
אנ"ש בגו"ר" אבל לא נתפרש מה עשה כ"ק אדה"ז בזה לפני
שנת תקמ"ב שאז נתמנה להיות אחד משלשה מנהיגי החסידים.

* הדין כן הוא רק אודות המנהיגות של עדת
החסידים, אודות השלבים השונים בהתליסדות שיטת חב"ד,
אמירת דא"ח וקבלת הנשיאות ליבואר אליה במ"א.

(1) איני יודע, למה העדיף העורך לדייק בסגנון
בעהמ"ח בית רבלי יותר מרשימת כ"ק אדמו"ר מהוריל"ץ
בהתמים חוברת ב' ע' נג' (עדי) וז"ל "כשמוע מוריניו הרמ"מ
והר"א את בקשת האברכים ותחנוניהם שרבנו הזקן לא לעזבם
אמרו לרבנו אשר איננו רשאי לעזוב את המדינה וליזכירו

וגם אינו מוכן למה חיכה הרמ"מ עד שנת תקמ"ב -
 חמש שנים אחר נסיעתו לארה"ק² - עד שמצא לנחוץ למנות
 מנהיג על החסידים, למה לא מינס להיות מנהיג החסידים
 מיד בנסעו לארה"ק בשנת תקל"ז³.

אבל ברשימותיו של כ"ק אדמו"ר מהוריליץ מבואר
 שמיד כשנסע הרמ"מ לארה"ק בקיץ תקל"ז נתמנה כ"ק אדה"ז
 למנהיגם הבלעדי של עדת החסידים.

לו את אשר אמר ל(ו) מורנו הה"מ והבטיחו אשר יצלח",
 ובלקוטי דיבורים ח"ב ע' 570 מוסף "צוריק פארן מקילים
 זיין דעם רבינ'ס צוואה מפרסם זיין און קובע זיין תורת
 הבעש"ט אין ליטא".

(2) ולפי דברי ה"בית רבי" (ע' סד, ב) - שהוא
 המקור לשיטה זו - שכ"ק אדה"ז נתמנה רק בתקמ"ב - זה
 שלא הי' מנהיג לעדת החסידים גרם שבין מלכא - הרמ"מ
 -למלכא - כ"ק אדה"ז - היו הרבה מאנ"ש מקושרים להר"ש
 מקרלין וכידוע שהמקושרים להצדיק היו נוסעים אליו,
 והלא הרמ"מ התנגד שיסעו להר"ש (וכמו"כ לשאר תלמידי
 הה"מ חוץ מכ"ק אדה"ז) להיותו גר במקום רחוק כמבואר
 במכתביו מהשנים תקמ"ב-תקמ"ג (שנעתקו לקמן) או כמ"ש
 העורך שהוא משום שהר"ש לא דגל בשיטת חב"ד, ולפי זה
 יוקשה עוד למה לא מינה הרמ"מ מנהיג להחסידים מיד
 כשנסע לארה"ק. (אבל לפי המבואר בלקוטי דיבורים (שהובא
 לקמן) יובן שהי' להר"ש עוד לפני שנסע הרמ"מ כמה
 חסידים משלו באיזורים אלו - רוסיה הלבנה -ואין זה
 שייך לכלל עדת החסידים שהיו חסידיו של הרמ"מ ולאח"ז
 של כ"ק אדה"ז).

(3) ובפרט לפי המבואר בהמבוא ע"פ מ"ש בהתמים
 (הובא לקמן) שבשנת תקל"ו כשהחליט הרמ"מ לנסוע לארה"ק
 נתמנה כ"ק אדה"ז להיות מנהיג של החסידים במקום הרמ"מ,
 אלא שבשנת תקל"ז נתבטל סדר זה משום שגם כ"ק אדה"ז
 החליט לנסוע לארה"ק, א"כ קשה ביותר מאחר והרמ"מ ראה
 שיש צורך למנות מנהיג לעדת החסידים בשנת תקל"ו א"כ
 למה כשנסע בפועל בשנת תקל"ז לא מינה מנהיג.

וזו לשונו ברשימת ויכוח מינסק (ספר התולדות - מהדו"ב ח"ב ע' 386) "באסיפת החבריה קדישא בשנת תקל"ז, בשעת קבלת ברכת הפרידה מאת חברם רבי מנחם מענדל עם עלותו לארצנו הקדושה, הוחלט בין השאר... (ב) כל חבר מהחבריה הנו הנשיא במקומו ובגלילו⁴. (ג) רבנו הזקן נבחר לנשיא ליטא⁵ והמרכזים בהורודוק, פילוצק, קאליסק ולזובאוויטש נמסרים לידו... (ה) רבנו הזקן נבחר למסדר הכללי של החבריה למשך חמש שנים.

מזה משמע שמיד בנסיעת הרמ"מ בשנת תקל"ז נתמנה כ"ק אדה"ז כמנהיגם הבלעדי של עדת החסידים ברוסיה הלבנה וליטא, ומינוי זה בא בהמשך למינויו בשנת תקל"ו מסופר אודותיו בהתמים (חוברת ב ע' 144), אלא שבינתיים החליט גם כ"ק אדה"ז לנסוע לארה"ק ומש"ה אישרו שוב את מינויו כמנהיגם של עדת החסידים בשנת תקל"ז.

ומינויו של כ"ק אדה"ז כנראה שבאו בהמשך לזה שבין השנים תקל"ג-תקל"ו עמד כ"ק אדה"ז בראש ועד ההנהגה של תלמידי הה"מ והי' המסדר כללי של כל המרכזים והתעמולה.

והטעם שבחרו בכ"ק אדה"ז דוקא להיות מנהיג החסידים ברוסיה הלבנה וליטא - בנוסף לזה שברוסיה הלבנה⁶ לא נשארו מתלמידי הה"מ חוץ מכ"ק אדה"ז והרי"ב

(4) וזה כולל גם אלו שהיו בליטא ששם הי' כ"ק אדה"ז נשיא של כללות המדינה אבל במקום מושבו של אחד מתלמידי הה"מ הי' התלמיד ההוא הנשיא.

(5) ליטא הוא שם כללי לרוסיה הלבנה וליטא, וכן כתוב בלקוטי דיבורים ח"א ע' קמ"א "מדינת ליטא ורוסיה הלבנה (פלכי מאהליב וויטעסק) איינגעטיילט דעם אלטען ה'י'".

(6) חסידיו של הרמ"מ היו גרים ברוסיה הלבנה, וכן משמע מזה שכל מכתביו של הרמ"מ להחסידים כתובים ל"אנשי שלומינו ואנשי מעשה שבמדינת רוסיה" (ולפעמים מוסיף "וסמוכות שלה במדינת פולניא") ואינו מזכיר מדינת

מליובאוויטש - כותב כ"ק אדמו"ר מהוריל"ץ (בטאון חב"ד גליון 19-20 (38-39) ע' 39 הע' 18) "עוד בשנת תק"ל . העמיס הרב המגיד כללות ההנהגה ברוסיה הלבנה לכ"ק רבינו, הרמ"מ מהארדאק והגריל"ד מליובאוויטש ראו בזה הוראה מאת מורם ורבים בעתיד". וכידוע שהה"מ ציוה כ"ק אדה"ז לפרסם תורת הבעש"ט בליטא (לקוטי דיבורים ח"ב ע' 570)⁷.

ובנוסף לזה שכ"ק אדה"ז נתמנה להיות מנהיגם של עדת החסידים נמסר לידו גם המרכז לחנך אברכים בתורת החסידות שהי' בליובאוויטש הגם שהר"ב מליובאוויטש שניהל המרכז משנת תקכ"ח⁸ עד תקל"ו נשאר לגור בליובאוויטש.

והסיבה לזה כמ"ש ברשימת כ"ק אדמו"ר מהוריל"ץ (בטאון חב"ד שם) "כאשר הוד כ"ק אדמו"ר (הזקן) קבל

ליטא. ורק בשנת תקס"ה לאחר שנתפלג הר"א מקאליסק מכ"ק אדה"ז, והר"א מינה את הר"מ מלעכאוויטש - שהי' גר בליטא - על מעות ארה"ק אז מזכיר הר"א באחד ממכתביו (לקו"א אגרת מא) גם את החסידים שבמדינת ליטא וכוונתו לחסידיו של הר"מ מלעכאוויטש שהיו גרים בליטא.

(7) ויש שכתבו טעמים אחרים, העורך **משער** שהרמ"מ מינה כ"ק אדה"ז משום שגם הרמ"מ הי' דוגל בשיטת חב"ד, ומש"ה רצה שחסידיו יתדבקו בכ"ק אדה"ז שגם הוא דוגל בשיטת חב"ד.

בנוגע להשערה זו שהרמ"מ הי' דוגל בשיטת חב"ד יש להעיר ממ"ש באג"ק - כ"ק אדמו"ר מהוריל"ץ ח"ג ע' קס "דער דרך אין חסידות פון הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל, איז גיווען גאר א אנדערער (לגבי שיטת הר"א מקאליסק) בא אים איז גיווען א דרך פון מוחין און אהן התפעלות חיצוניות . זיינע תורות זיינען גיווען זייער טיפע אהן הסבר".

(8) הערות וביאורים גליון ז (תסו) ע' כב ע"פ התמים חוברת ב ע' מח (142).

עליו עול הנשואות - בשנת תקל"ד - היו המה (הר"ב מליובאוויטש והגאון ר' זאב מליובאוויטש) מראשי מקושריו⁹. ומש"ה כשיסד כ"ק אדה"ז מרכז בליאזנא בשנת תקל"ו¹⁰ (בנוסף להחדרים שנתייסדו בשנת תקל"ג שהיו רק לאברכים מצויינים¹¹) מסר הר"ב את המרכז שהי'

9) לאחר הסתלקותו של הה"מ הוחלט שכל אחד מתלמידי הה"מ יפרסם תורת החסידות בעירו וגם שהתלמידים הצעירים יבחרו להם אחד מהתלמידים הזקנים להיות מדריכם (אג"ק - כ"ק אדמו"ר מהורי"ץ ח"ג ע' קסג), וכעין זה, התקשר הר"א מקאליסק להרמ"מ (הגם שלא הי' מן הצעירים - טעמו הי' משום המעשה דתל"ק אג"ק שם) והי' לו מרכז בקאליסק (עי' הערות וביאורים הנ"ל ע' ב הע' 6 וש"נ) וכן הר"ב שהי' מן הזקנים (הי' רבו של כ"ק אדה"ז בצעירותו - בטאון חב"ד הנ"ל ע' 37) התקשר לכ"ק אדה"ז.

10) בתקופה זו בין השנים תקל"ג-תקל"ו ניהל כל אחד מתלמידי הה"מ מרכז בעירו וכ"ק אדה"ז שהי' המסדר כללי הי' עסוק בנסיעות שונות לבקר את מצב תלמידי הה"מ ואופן עבודתם בהמרכזים, אם מתאימה היא למה שסידר ועד ההנהגה, אבל הוא בעצמו כנראה לא ניהל מרכז (שהרי לא נזכר בשום מקום שניהל אז מרכז (ובפרט בהתחשב עם נסיעותיו)) ומש"ה בשנת תקל"ו כש"יסד רבנו הזקן את המרכז הראשון" (לשון כ"ק אדמו"ר מהורי"ץ בהתמים) נשתוממו האברכים על הסדר החדש שהנהיג כ"ק אדה"ז, ולא נהג כמו ה'מרכזים הקודמים - בליובאוויטש והאראדאק". (התמים חוברת ב ע' נ (144)).

אמנם החדרים כבר נתייסדו בשנת תקל"ג, אבל לא נתברר לע"ע אם נתקיימו יותר משנה (עיין ספר המאמרים תשל"א ע' 174) אבל זה ברור שבשנת תקל"ו הוצרך כ"ק אדה"ז לייסדו מחדש (התמים שם).

וכנראה שמטעם זה התלמידים שנתקברו לכ"ק אדה"ז במשך השנים תקל"ג-תקל"ו, הגיעו לליאזנא רק בתקל"ו כשהכריז על הקמת המרכז (התמים שם).

11) החילוק בין המרכז להחדרים הוא שהמרכז הוא

בליובאוויטש גם כן לידי כ"ק אדה"ז¹².

ומאז נסיעת הרמ"מ לארה"ק התחילו החסידים לנסוע לכ"ק אדה"ז וכפי שיש ללמוד מהתחייבותם של תושבי ליאזנא בשנת תקל"ח לספק אש"ל, ליותר ממאה וחמישים אברכים ובחורים במשך שנה אחת, ולשלשים אורחים בכל שבת, חמישים אורחים בשבת מברכים ומועדי השנה, חמש מאות אורחים כל חודש תשרי. (התמים חוברת ב' ע' נה (עה)) בחודש תשרי תקל"ט הוגבל כבר את הנסיעה לליאזנא, שיכולים לשהות שם רק למועד אחד (ויכוח מינסק, שם ע' 383) ומאריך שם אודות התפשטותה של עדת החסידים בתקופה זו) עד שבשנת תק"מ מנתה עדת חסידים חב"ד ברוסיא הלבנה כשלשים אלף איש¹³ (בטאון חב"ד הנ"ל ע' 37) וזה גרם

בשביל סתם אברכים והיו נשארים בליאזנא רק כשנים או שלשה חדשים, והחדרים היו קבוצות של אברכים מצווינינס שנשארו בליאזנא כמה שנים, (ויכוח מינסק, שם ע' 389-381, לקוטי דיבורים ח"א ע' 58 ובכ"מ).

12) ועפ"י"ז יש לבאר למה כשנתמנה כ"ק אדה"ז להיות ממלא מקומו של הרמ"מ בשנת תקל"ו ועבר לידו המרכז שבהאראדאק, עבר לידו גם המרכז שבליובאוויטש, משא"כ המרכזים שהיו בקאליסק ופאלאצק לא עברו לידו (שהרי אינו מזכירם בהתמים חוברת ב' ע' נא (עא)) שהרי בשנת תקל"ו עדיין לא הוחלט שהר"א מקאליסק והר"י מפאלאצק נוסעים לארה"ק, ומש"ה המשיכו לנהל המרכזים שלהם משא"כ הר"י"ב שהי' מקושר לכ"ק אדה"ז, מיד שהוחלט שכ"ק אדה"ז מייסד מרכז בליאזנא, מסר הר"י"ב המרכז שלו לכ"ק אדה"ז.

אבל כשנתמנה שוב כ"ק אדה"ז להיות מנהיגם של עדת החסידים בשנת תקל"ז נמסר לידו גם המרכזים קאליסק ופולוצק (רשימת ויכוח מינסק שנעתק לעיל) שהרי בינתיים (באסיפת י"ט כסליו תקל"ז) הוחלט שגם הר"א מקאליסק והר"י מפולוצק יסעו לארה"ק (לקוטי דיבורים ח"ב ע' ר"פ).

13) לשמחת תורה תקמ"ז נסעו לליאזנא לערך שבעים-שמונים מנינים וזה הי' קהל קטן לפי ערך הרגיל

שבין השנים תק"מ-תקמ"ג¹⁴ הוכרח כ"ק אדה"ז לתקן התקנות הידועות בשם תקנות ליאזנא, בכדי להגביל ריבוי הנוסעים אליו.

אבל עדיין יש לבאר מה שכתב הרמ"מ במכתבו משנת תקמ"ב וז"ל "שלא ירעישו את העולם במסע ומריבה לנסוע למקומות רחוקים לבלות ימיהם בביטול תורה ותפלה כי הדרך ממעטת את השם וד"ל והנה בעז"ה כעת עמכם גדולים חקרי לב . . . מו"ה ישראל פאליצקר . . . מו"ה ישכר בער סג"ל מ"מ דק' לובאוויטש וכבוד הרב מו"ה שניאור זלמן . והחוט המשולש וכו'" וצריך ביאור למה מזכיר הר"י והרי"ב ביחד עם כ"ק אדה"ז¹⁵.

בשנים ההם (לקוטי דיבורים ח"ב ע' רנד).

(14) כך כתב מערכת התמים (חוברת ב ע' לב (126)) כנראה ע"פ כ"ק אדמו"ר מהורילי"ץ (וכמ"ש במקורות והערות לאג"ק - כ"ק אדה"ז ע' תל) וכן הוא בלקוטי דיבורים ח"ב ע' 506 "תקנות ליאזנא - דשנת תקמ"ג".

(15) העורך (בעקבות הבית רבי ע' טו, וי. מונדשיין - בטאון חב"ד גליון 32 ע' 10) הבין ממכתב זה שבשנת תקמ"ב מינה הרמ"מ את שלשתם להיות מנהיגי עדת החסידים.

אבל כבר הבאתי לעיל שכ"ק אדמו"ר מהורילי"ץ כותב שכ"ק אד"ז נתמנה להיות מנהיגם הבלעדי של עדת החסידים בשנת תקל"ז.

ויש להוסיף שלפי שיטת העורך שמינה שלשתם להיות מנהיגי עדת החסידים יוקשה:

(א) למה חיכה הרמ"מ עד שנת תקמ"ב למה לא מינם מיד - בשנת תקל"ז.

ואדרבה בשנת תקל"ז נתמנה רק כ"ק אדה"ז, והרי"ב מליובאוויטש מסר את המרכז שהי' בניהולו לכ"ק אדה"ז, והר"י מפולוצק נסע לארה"ק.

ונראה שמכתב זה בא בהמשך להמסופר ברשימת כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ, ש"אחדים מחסידים הרמ"מ והר"א מקאליסק שהיו רגילים לקירוב גדול ושהעיקר שם היו הזקנים ואת הצעירים והאברכים לא היו מכניסים בשעת אמירת תורה - לא יכלו לסבול את הסדר החדש של רבנו הזקן לקרב בקירוב גדול כל כך את הצעירים והאברכים, ביניהם היו גם בעלי צורה ומביני מדע אשר שגו ברואה ומבלי התכוון נעשו לסעד ולעזר לאלה שהתחילו להתנגד לרבנו הזקן" (ויכוח מינסק, שם ע' 389 וכן הקטע הבאה מע' 384, 387) וכנראה שזה גרם שכמה חסידים התחילו לנסוע לצדיקים אחרים.

באותו זמן באסיפה של תלמידי הה"מ "באו החבראי קדישא בטענות כלפי רבנו הזקן על אשר סלל לו דרך חדשה לעשות בלרורים בקרב הרוצים להתקרב ובחר רק באלה שיש להם ידיעה בלימוד וגם אלה אין להם רשות לבוא רק לזמנים קבועים" ובהמשך לזה הודיעו רבותינו שבארה"ק "לרבי ישראל מפולוצק לנסוע לליאזני ולליובאוויטש - אל רבי ישכר דוב מליובאוויטש - ושניהם יתחברו אל רבנו הזקן להכריע את המיעוט המנגד".

וכנראה שבהמשך לאיחוד זו של הר"י מפולוצק והר"י ב מליובאוויטש לחזק שיטת כ"ק אדה"ז בהדרכת החסידים כתב הרמ"מ להחסידים שהתחילו לנסוע לצדיקים אחרים את מכתבו משנת תקמ"ב שיסעו רק אל הר"י מפולוצק והר"י ב מליובאוויטש וכ"ק אדה"ז, שעל ידי הנסיעה להר"י והר"י ב יוכלו הר"י והר"י ב להשפיע עליהם שיקבלו את מרותו של

ב) לאחר ששלח הרמ"מ את הר"י והר"י ב לחזק שיטת כ"ק אדה"ז בהנהגת חסידים (כפי שיבואר לקמן) אינו מסתבר שימנה את הר"י והר"י ב שגם הם ינהלו עדת החסידים שזה יחליש הנהגת כ"ק אדה"ז.

ג) הרי שניהם - הר"י והר"י ב - לא נהגו באדמו"רות הר"י ב ה' מקושר לכ"ק אדה"ז כנ"ל, והר"י ה' ברוסיה רק באופן עראי (כפי שיבואר לקמן).

כ"ק אדה"ז^{16,17}, וכמו שהשפיעו הר"י והר"ב על אלו מהחבריה קדישא שהתנגדו לכ"ק אדה"ז, ועל"ז יופסק כליל הנסיעה לצדיקים אחרים שהרי שניהם - הר"י והר"ב לא נהגו באדמו"רות, הר"ב הי' מחסידי כ"ק אדה"ז כנ"ל והר"י מפולוצק שהי' בין הנוסעים לארה"ק ביחד עם הרמ"מ וחזר לרוסיה רק כדי לסדר גבילת המעמדות¹⁸ ולא הי'

(16) ענין זה של מינוי אנשים מסוימים לעזור לכ"ק אדה"ז מוזכר גם במכתבו של הר"א מקאליסק לכ"ק אדה"ז משנת תקנ"ז (לקו"א אגרת לז) וז"ל "כתבתי לאחי (הכוונה לכ"ק אדה"ז) שיעמוד איש אחד בעזרו להקל מעליו איזה דבר" (ואולי כוונת הר"א הוא למינוי זה של הר"א והר"ב?).

ואין הכוונה שיעמיד אנשים מסוימים שישתתפו בהנהגת החסידים, אלא כמ"ש בהמשך המכתב "כוונתי היתה שיהי' האיש ההוא זקן ורגיל ומכיר ערכו ושלא ידבר כ"א דברים פשוטים ועכ"ז ישים (כ"ק אדה"ז) עיניו ולבו שלא ירום ויגבה לבו ח"ו" הילינו שימנה כמה מזקני החסידים להיות משפיעים וכדומה תחת מרותו של כ"ק אדה"ז כדוגמת "ראשי המנינים ללמדם ס' הבינונים" שמזכיר בהמשך המכתב הם "הגדולים שבעירו" ש"הם יבוננוהו" ל"מי שדעתו קצרה לבין דבר עצה מתוך קונטריסים אלו" - הקדמת המלקט לספר (התניא).

(17) וזה שכללם הרמ"מ ביחד עם כ"ק אדה"ז בכתבו "כעת עמכם גדולים חקרי לב" הוא משום שכולם היו תלמידי הרב המגיד, וכעין זה אנו מוצאים בהיחס שבין הר"א מקאליסק להרמ"מ, שהגם שהר"א הי' מקושר להרמ"מ (אג"ק - כ"ק אדמו"ר מהוריל"ץ ח"ג ע' קסא) הי' הר"א מוסיף כמה שורות בסוף כל מכתב שכתב הרמ"מ בכדי לחזק דבריו, וכך כ"ק אדה"ז מזכיר שניהם בתואר משותף "רבותינו שבא"י" (אג"ק - כ"ק אדה"ז אגרת ב ובכ"מ).

(18) עילן בפרק ב של הספר ע' ח, ובאגרות הרמ"מ שהובא שם כותב בזה"ל "ואם היו נותנים לו (להר"י) עשרת אלפים בחודש חליפות יצאוהו א"י הקדושה היה בז לכל דבר

בדעתו להשאר ברוסיה, א"כ מסתבר שלא הי' מנהיג אז עדה של חסידים.

הרב משה מאיר כ"ץ
- ירושלים עיה"ק -

ה י ל ו ם י ל ו ם

יא. יט כסלו - "ברם כגון דא צריך להודיע" - להעיר ממאחז"ל ע"ד נס שנעשה ליחיד שצריך לברך ע"ז ומיוסד ג"כ עה"פ יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם.

"יום אשר עשה לנו" - ע"פ מ"ש בשו"ת מן השמים של"ט כסלו הוא יום הבשורה וזה נתגלה בל"ט כסלו תקנ"ט (גאולת אדה"ז).

"הילולא רבא של רבינו הקדוש נ"ע" - י"ל שזהו מה שתולה הגאולה בכבוד רבו.

"יום התוועדות וקבלת החלטות טובות בקביעות עתים לתורה..." בהמשך למ"ש בהיום יום - עם הערות וציונים ח"א שזהו ראשי תיבות של שם הוי' (יום התוועדות וקבלת החלטות) -

העירני א' מאנ"ש שהמשך הפתגם הוא "החלטות טובות בקביעות עתים" - והם ראשי תיבות של תיבת "הטבע" והוא הוא הגימט' של שם אלקים. ועפ"ז יומתק ג"כ מה שתיבת "החלטות" משמש הן להראשי תיבות דשם הוי' והן לשם אלקים ע"פ מאחז"ל ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדת הרחמים. וע"ד מ"ש בשער היחוד והאמונה פ"ז שילוב שם הוי' באד'.

אבל ההכרח הביאני לכך" לשלחו לחו"ל ולאחר שסידר את גביית המעמדות רצה לחזור לארה"ק אך לא אסתייעא מילתא ונסתלק בדרך בעיר פאסטוב (בית רבי ע' סה, א).

כד כסלו - "מיטוואך . . . וואו וועט מען נעמען אויף שבת הן בפשטות און הן מיט וואס וועט מען שבת'ן... " ולאח"כ כשמסיים מסיק רק ע"ד "מיט וואס וועט מען שבת'ן" ולכאורה הרי פתח ע"ד צרכי השבת הן בגשמיות והן ברוחניות ומסיים רק ע"ד סיפוק צרכי השבת ברוחניות בלבד. וממה נפשך, באם א"צ באווארענען גשמיות (שהרי אדם יודע בעצמו היאך להשיג זה) מדוע עסיק בזה בהפתגם בהנוגע עבודת יום רביעי, ואם צריך באווארעניש היל' צריך עכ"פ לסיים בהפתגם איזה מסקנא גם בהנוגע לזה.

כז כסלו - (גאולת אדה"ז) "עיקר ההלשנה היל' על תורת החסידות... " ויש לומר שייכות גאולה זו לימי חנוכה ע"פ המבואר לקמן (בהלוח - ב טבת) שמלחמת היונים היתה בעיקר על אלקות והיינו לא בניגוד לעצם לימוד התורה וקיום המצות כ"א שלא להזכיר געטליכקייט בהלימוד התורה.

ועפ"ז מובן שייכות הגאולה לימים אלו שהרי תורת החסידות היא היא שמדגשת הרגש חכמתו ורצונו של הקב"ה בתורה ומצות וכו'.

ג טבת - "בתו"א בד"ה ת"ר מצות נר חנוכה... " ובד"ה זה עסיק בהנוגע ההפרש בין חנוכה וסוכות. ויל"ל ע"ד הרמז שע"ד שישנם יד ימים אחרי ר"ה ואז מגיע חה"ס עד"ז י"ל בהנוגע ר"ה לחסידות (יט סלו) שאחרי יד ימים (ג טבת) מתחילים הלכות סוכות.

"שם ביאור לד"ה רני ושמחי . . . צ"ל 'שהלא פנימית א"ס". ויש להעיר שהיום הוא זאת חנוכה וע"פ המבואר בדרושי הצ"צ ע"ד יום זה מובן שענינו הוא (קשור עם) "פנימיות א"ס".

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן
- ר"מ במתיבתא -

לזכות

החתן התמים שמואל שיחי

קסלמן

והכלה מרת רחל שתחי

זלמנוב

לרגל בואם בקשרי השידוכין בשעטומ"צ

ביום הבהיר ה' טבת

תהא שנת משיח טובה

*

נדפס ע"י

הת' יצחק ש"י הומינער